1. Kamienica Eduarda Augusta Schroedera - Rynek 7
Kamienicę tę zaprojektował Eugen Fulda w 1912 roku. Wysokość osiągnął przez zastosowanie nowoczesnej konstrukcji stropów i klatki schodowej. Część budowli wybudowano nad podcieniami. Po obu stronach ryzalitu umieszczono płaskorzeźby o tematyce mitologicznej.

2. Kamienica podpułkownika Engelberta Biernackiego - ul. Mennicza 2
Kamienicę projektu Josefa Nosska wzniesiono około 1910 r. Prosty detal fasady to geometryczne, poziome i pionowe, rowkowania. Oś środkową elewacji zajmuje ryzalit zwieńczony naczółkiem. Parter przeznaczono na część usługową. Stolarka witryn i drzwi głównych doskonale pasuje do dekoracji wyższych partii, a to dzięki zastosowaniu szprosów dzielących tafle szkła na geometryczne płaszczyzny. Tuż obok, przy Rynku nr 11, stanęła w roku 1911 kamienica Cieszyńskiej Kasy Oszczędności. Architekt zastosował misterne ozdobne barierki balkonów. Na jednym z pilastrów umieszczono godło z inicjałami inwestora TS (Teschener Sparkasse). Na rogu Rynku i ulicy Matejki wznosi się okazały gmach Poczty. Budynek powstał w latach 1907-1909. Z ramienia władz miasta budowę nadzorował Markus Dalf.

3. Kamienica Emanuela Czerwenki - ul. Mennicza 11
Tę wielkomiejską kamienicę na rogu Starego Targu i ul.Menniczej zaprojektował w 1911 r. Ludwig Kametz. Jej forma i styl nawiązują do najlepszej architektury wiedeńskiej tego okresu.

4. Kamienica Eduarda Kröglera - ul. Głęboka 4
Kamienicę wzniesiono w latach 1912-1913 dla kupca Eduarda Kröglera. Projekt powstał w pracowni wiedeńskiego architekta Kiliana Köhlera. Konstrukcję budynku wykonało wiedeńskie przedsiębiorstwo *Pittel und Brausewetter*.

5. Kamienica własna architekta Eugena Fuldy - pl. Św. Krzyża 1
Kamienicę własną architekta Eugena Fuldy przy pl. Świętego Krzyża 1 wzniesiono w 1912 r. Budynek należał wtedy do najnowocześniejszych w Cieszynie. Największą atrakcją jest zabytkowa, dzisiaj już nieczynna winda. Mimo wielu lat zaniedbań przetrwały w niej oryginalne szyby z secesyjnymi wzorami oraz tabliczka znamionowa z nazwą producenta – F. Wertheim & Comp. Prag Wien Budapest. Zachowało się również oryginalne okratowanie szybu urządzonego w „duszy" schodów.

6. Kamienica Heinricha i Eugenii Altmannów - Głęboka 7/ Sejmowa 1
Inżynier Altmann był właścicielem fabryki rumu i likierów. Budowniczymi jego kamienicy byli Eugen Fulda i Karl Bernatzik. Projekt kamienicy powstał w pracowni Kiliana Köhlera w 1911 r. Na parterze znajdowała się pijalnia, w której sprzedawano wyroby zakładów należących do posiadaczy kamienicy.

7. Kamienica Gottfrieda Spacha - ul. Głęboka 52
Tendencję do tworzenia mieszanek stylistycznych zaspokajających gusta inwestorów widzimy w zachowanym projekcie kamiennicy stworzonym przez Josefa Nosska w 1904 r.

8. Kamienica Michaela Königsbergera - ul. Głęboka 38
Ciekawą odmianę secesji prezentuje kamienica zaprojektowana w 1902 r. przez Hugona Königsbergera z Karwiny. Całość jest jedną z najbardziej secesyjnych realizacji w architekturze Cieszyna.

9. Zabudowa ulicy Głębokiej - numery 35, 49, 62
Na ul.Głębokiej warto zwrócić uwagę na zachowane w niektórych budynkach oryginalne witryny sklepowe. Przykładem jest okazała kamienica pod numerem 35 wzniesiona około 1911 r. przez architekta Josefa Nosska dla Rudolfa Holewy. Zwraca uwagę bogaty detal fasady kamienicy nr 49. Trzon jej kompozycji stanowią symetryczne wykusze na końcu fasady. Eleganckie medaliony wykonano z zaprawy. Doskonale zachowała się też kamienica nr 62 wybudowana w 1911 r. dla Eduarda i Anny Raschków według projektów Josefa Nosska.

10. Kamienica własna architekta Józefa Raszki - ul. Mennicza 42
Dom zaprojektowany przez właściciela razem z Alfredem Wiedermannem powstał w latach 1932-1933. Detal jest tu na wskroś klasyczny. Do naszych czasów przetrwał oryginalny wystrój wnętrz. Z tyłu znajduje się ogród w stylu włoskim. Proszę spojrzeć na niepozorną, ale ciekawą kamienicę (obecnie ul. Fredry 2) wzniesioną dla Emmy Hinze w 1911 roku. Jej styl jest charakterystyczny dla autora projektu - Josefa Nosska.

Teraz proponuję Państwu spacer przez Most Przyjaźni do Czeskiego Cieszyna.

11. Czeski Cieszyn - dawna kawiarnia Avion
Obecny budynek kawiarni Avion został odbudowany w nieco innym miejscu. Pierwotny znajdował się bliżej rzeki Olzy. Pierwsza kawiarnia z 1933 r. przypominała formą opływowy statek. Dzięki zastosowaniu konstrukcji ścian oraz stropów z żelbetu zagospodarowano płaski dach na taras letni.

12. Niemiecka Szkoła Ludowa - róg Masarykovych Sadów i Sokola-Tůmy
Kompleks szkolny składa się z dwóch skrzydeł – jednego od strony Alei Masaryka i drugiego od ul. Sokola-Tůmy. Szkołę niemiecką wzniesioną w 1924 r. projektował Alfred Wiedermann. Człon mieszczący obecnie Szkołę Artystyczną powstał w 1931 r.

13. Straż Pożarna Czeskiego Cieszyna - Masarykovy Sady 34
Dzisiaj już skromny, ale wartościowy pod względem estetycznym, budynek powstał w 1930 roku. Został zaprojektowany przez Eugena Fuldę.

14. Kamienica - ul. Vrchlického 1/ róg Hlavní třída
Projektant tego niebanalnego budynku jest niestety nieznany. Warto jednak obejrzeć bogactwo detalu rzeźbiarskiego na fasadzie. Nawiązuje on do architektury czeskiego kubizmu i stylu art déco. W okresie międzywojennym na parterze działał modny sklep tekstylny należący do Rudolfa Galuschki.

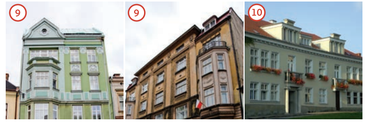

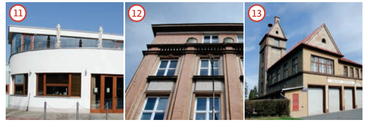

15. Kamienica mieszkalna - ul. Odboje 7 i 11
Zabudowa ul. Odboje prawie w całości powstała w latach dwudziestych i trzydziestych XX wieku. Po fasadzie dużej czynszowej kamienicy o numerach 7 i 9 poznajemy, że jest ona projektem Alfreda Wiedermanna.

16. Kamienica Moritza Elsnera - ul. Odboje 12
Kamienicę zbudowano w 1930 r. Autorem projektu był Alfred Wiedermann. Całość fasady wieńczy okrętowy maszt. Parter został przeznaczony na usługi. Wiedermann staranie zaprojektował witryny oraz miejsce na reklamę. Wewnątrz na uwagę zasługują łukowe otwory drzwiowe oraz zachowana w doskonałym stanie metaloplastyka. Ściany holu pokryto sztucznym kamieniem oraz ceramicznymi kafelkami. Sufity przyodziobiono gipsowymi kasetonami, które kryją nowoczesną konstrukcję wykonaną z żelazobetonu. Całość przedstawia wysoki poziom projektowy i wykonawczy, godzien nowego, młodego miasta jakim był wówczas Czeski Cieszyn.

17. Kamienica mieszkalna - ul. Štefánikova 26
Kamienicę wzniosło w 1930 r. Powszechne Towarzystwo Budowlane i Mieszkaniowe pracowników państwowych. Projektował ją znakomity architekt Karel Valoušek.

18. Dawny budynek filii Centralnego Banku Niemieckich Kas Oszczędności w Republice Czechosłowackiej - ul. Nádražní 4
Budynek zbudował w latach 1929-1930 architekt Eugen Fulda. Dzisiaj jest on jednym ze znaków rozpoznawczych Czeskiego Cieszyna. Z uwagi na narożną działkę rzut budynku przypomina wycinek koła. Detal fasady jest bardzo skromny. Ozdobę stanowią szczątkowo zachowane trójkątne pilastry. W części środkowej znajdowały się kiedyś świecące nocą szklane rynny zwieńczone masztami. Pierwotnie parter był akcentowany przez solidne płyty ze sztucznego kamienia, dziś zastąpione gresem.

19. Kamienica - ul. Nádražní 2
Tę kamienicę mieszkalną wzniósł Urząd Miejski w 1928 roku. Zaprojektował ją Karel Valoušek. Fasadę „ugięto", dzięki czemu budynek idealnie wypełnia wąską działkę. Zabieg ten pozwolił uniknąć powstania w tym miejscu tzw. ślepej ściany. Klatka schodowa ma kształt elipsy i wachlarzowe schody.

20. Dawna siedziba starostwa - ul. Tyršova 2
Oprócz urzędu powiatowego budynek pomieścił sąd powiatowy, notariat, prokuraturę, więzienie i żandarmerię. Najprawdopodobniej projekt powstał w Morawskiej Ostrawie około roku 1927 lub wcześniej. Roboty budowlane wykonywała firma Václava Nekvasila. Gmach oddano do użytku w 1929 roku.

21. Czeska szkoła ludowa i wydziałowa - ul. Komenského 5
W architekturze szkolnej obserwujemy powrót do form klasycznych. Jednak

22. Osiedle domów wielorodzinnych ONV - ulice Komenského, Divadelní, Ostravská
Osiedle robotnicze wzniesiono w latach 1947-1949. Zaprojektowali je Jaroslav Kabeš i Ludvík Hilgert. Mimo że zrealizowanoje już po II Wojnie Światowej, jest w całości dziełem w stylu międzynarodowym. Każdy z bloków został wykonany według typowego planu, co miało dodatkowo ograniczyć koszty. Zastosowano płaskie dachy, a elewacje skomponowano symetrycznie. Na osi środkowej umieszczono klatki schodowe oświetlone za pomocą luksferów. Jedyną ozdobą są okrągłe okna w drzwiach wejściowych oraz fasadach. Elewację parteru wyłożono klinkierowymi kaflami.

23. Miejskie domy czynszowe - ul. 28. října 48, 46, 44, 42
Cofamy się w czasie i oglądamy budynki powstałe początkiem lat trzydziestych zeszłego stulecia. Dwupiętrowe domy wypełniają szczelnie północną stronę ulicy od ul. Komenského do ul. Leoše Janáčka. Kompleks ten zaprojektował w 1930 r. Karel Valoušek. Budowę zakończono w 1931 r. Roboty budowlane wykonała firma Václava Nekvasila. Ulicą 28. října dochodzimy do ulicy Rozvojovej i skręcamy w lewo. Podczas spaceru warto zwrócić uwagę na jednorodzinne domki w tzw. dzielnicy *Na Rozvoji*, nazwanej tak dzięki działalności Towarzystwa Budowy Tanich Domków i Willi Rozwój założonego w 1925 r. Budynki, dziś już bardzo przekształcone, wzniesiono dla urzędników kolei i poczty. Ulicą Rozvojową dochodzimy do kościoła ewangelickiego przy pl. Martina Luthera. Powstał on w 1927 r. według projektu Wilhelma Schöna, ucznia Leopolda Bauera.

24. Spółdzielcze domy mieszkalne - ul. Akátová 10, 12, 14, 16
Domy zbudowano dla urzędników miejskich. W pierwszej fazie postały trzy przy ulicy Akátovej, zaprojektowane w 1928 r. przez Karela Valouška. Architekt użył bogatszego detalu trafiającego w gusta zamożniejszej klienteli. Uformowane geometrycznie gzymsy dekorują fasadę. Wysokie walory estetyczne mają również „spiczaste" tympanony zasłaniające wysoki łamany dach. Narożny budynek od strony ul. Martina Luthera, również według projektów Karela Valouška, został wzniesiony najprawdopodobniej nieco później. W przypadku tego zespołu należy docenić wkład architekta Karela Valouška w rozwój urbanistyki Czeskiego Cieszyna.

25. Państwowe czeskie Reformowane Gimnazjum Realne - ul. Frýdecká 30
W 1930 r. władze w Pradze powierzyły projekty budowy szkoły architektowi Jaroslavovi Fragnerowi. Prace budowlane rozpoczęto w 1932 r. W uroczystości wmurowania kamienia węgielnego wzięli udział Józef Kożdoń oraz minister szkolnictwa narodowego i oświaty dr Ivan Dérer. Niestety kłopoty finansowe wywołane ogólnoświatowym załamaniem gospodarczym spowodowały, że budowę ukończono dopiero w 1935 roku. Nowoczesny szkielet z żelazobetonu wykonała firma Václava Nekvasila. Na zapleczu gimnazjum Jaroslav Fragner urządził tradycyjny ogród oraz boisko sportowe.

26. Urząd pocztowy i telegraf - ul. Nádražní 1166/2a
Przykładem funkcjonalizmu w architekturze Czeskiego Cieszyna jest budynek pocztowo-telegraficzny. Zbudowano go w 1931 roku według projektu Josefa

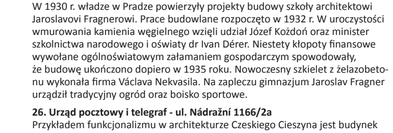

czescy architekci sięgali również po motywy uznawane za „narodowo słuszne". Szkołę przy ul. Komenského zaprojektowali architekci Jan Rubý i František Kolář z Morawskiej Ostrawy. Rysunki projektowe powstały w roku 1923, a uroczyste otwarcie miało miejsce już w 1924 roku.

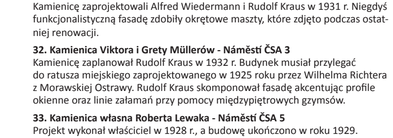

Zadrażila z Pragi. Wnętrze sali operacyjnej urządzono funkcjonalnie. Niestety nie przetrwała ona w dobrym stanie do naszych czasów. Jedynymi zachowanymi elementami dawnego wyposażenia są wmurowane skrytki pocztowe oraz barierka na klatce schodowej (podczas zwiedzania obiektu wewnątrz nie wolno używać aparatów fotograficznych).

27. Kamienica dr. Alexandra i Zofii Kohnów - ul. Nádražní 16
Projekt budynku autorstwa Alfreda Wiedermanna Miejski Urząd Budowlany zatwierdził wiosną 1928 roku. Fasadę trzypiętrowej kamienicy skomponowano symetrycznie. Na osi znajduje się wykusz podparty rowkowanymi konsolami. Detal oraz wystrój klatki schodowej oddaje cechy stylu art déco.

28. Domy mieszkalne Powszechnego Towarzystwa Budowlanego i Mieszkaniowego pracowników państwowych - ul. Čapkova 13 i ul. Bezručova 38
Bliźniacze kamienice stojące przy ul. Nádražní między ul. Bezručovą a ul. Čapkovą zaprojektował Eduard David w 1924 r. Roboty budowlane wykonały firmy Josefa Nosska i Adolfa Richtera. Skręćmy w ul. Čapkovą i zatrzymajmy się przed narożną kamienicą z nr 12. Powstała w połowie lat trzydziestych zeszłego wieku. Bryłę skomponowano asymetrycznie z sześcianów cofających się i w tył i wystających w przód. Uniknięto więc wrażenia ciężkości. Zastosowano takie elementy *streamlinu* jak opływowe balkony oraz maszt flagowy.

29. Domy mieszkalne pracowników państwowych - ul. Čapkova 8, 6, 4
Wszystkie budynki zostały zaprojektowane w 1922 roku przez Jana Rubý'ego z Morawskiej Ostrawy. Budowę ukończono w 1923 roku. Prace budowlane wykonały firmy inż. Františka Felkla (dawniej Karola Korna) oraz Rudolfa Mielnovský'ego. Kolejne remonty przyniosły niekorzystne dla wyglądu zmiany. Mimo to widać, że projekt powstał w pracowni znakomitego architekta.

30. Polska Szkoła Ludowa i Wydziałowa Macierzy Szkolnej w Czechosłowacji ul. Havlíčkowa 13 - obecnie Gimnazjum i Szkoła Podstawowa z Polskim Językiem Nauczania w Czeskim Cieszynie
Polską Szkołę Ludową i Wydziałową wybudowano w 1925 r. staraniem Macierzy Szkolnej Księstwa Cieszyńskiego w obrębie Czechosłowacji. Projekty sporządził w 1924 r. architekt Eduard David. Wykonawcą była firma Eugena Fuldy. Salę gimnastyczną znajdującą się od strony ul. Bezručovej dobudowano dopiero około 1930 r. Plany przygotował w 1929 roku Eugen Fulda zgodnie z obowiązującą wówczas modą.

31. Kamienica Karla i Hildegardy Dibonów; Josefa i Marie Kottasów - ul. Moskevská 13/róg Smetanovej
Kamienicę zaprojektowali Alfred Wiedermann i Rudolf Kraus w 1931 r. Niegdyś funkcjonalistyczną fasadę zdobiły okrętowe maszty, które zdjęto podczas ostatniej renowacji.

32. Kamienica Viktora i Grety Müllerów - Náměstí ČSA 3
Kamienicę zaplanował Rudolf Kraus w 1932 r. Budynek musiał przylegać do ratusza miejskiego zaprojektowanego w 1925 roku przez Wilhelma Richtera z Morawskiej Ostrawy. Rudolf Kraus skomponował fasadę akcentując profile okienne oraz linie załamań przy pomocy międzypiętrowych gzymsów.

33. Kamienica własna Roberta Lewaka - Náměstí ČSA 5
Projekt wykonał właściciel w 1928 r., a budowę ukończono w roku 1929.

W elewacji zastosowano modne trójkątne wykusze, przyozdobione na wysokości okien kubizującymi lizenami. Niewielki tympanon o schodkowo wyciętym profilu zwieńcza całość kompozycji. Elementami dekoracyjnymi są również płyciny z niewielkimi gipsowymi płaskorzeźbami.

34. Willa Ullmannów - Nábřeží Míru 40
Willę zbudowano najprawdopodobniej w latach 1909-1910. Pierwszy projekt sporządził w 1908 roku Josef Nossek. Teraz udajemy się bulwarami nad Olzą do mostu Wolności. Ta cieszyńska promenada jak i pobliskie Masarykovy Sady tworzyły dokładnie przemyślaną tzw. małą architekturę.

Aby powrócić na stronę polską, przechodzimy przez Olzę dawnym mostem Jubileuszowym, obecnie Svobody/Wolności.

35. Dawny dom biurowo-mieszkalny i portiernia firmy - Polskie Zakłady Elektryczne Brown Boveri S.A. - Aleja Łyska 25 - obecnie Maszyny Elektryczne Celma S.A.
Dom biurowo-mieszkalny zaprojektował Wiedermann około 1929 r. Architekt zaplanował również budynek mieszczący mieszkanie portiera i garaże, położony nieopodal przy Alei Łyska. Prace budowlane ukończone w 1930 wykonała firma Antoniego Hornego. Interesujący detal zastosowano w elewacji. Wykroje okien są podobne do tych w Powiatowej Kasie Chorych.

36. Willa Alfreda i Irmy Noheléw - ul. 3. Maja 17
Willę zaprojektował Alfred Wiedermann. Budowę firma inż. Henryka Menzla ukończyła jesienią 1933 r. Budynek jest próbą kompromisu pomiędzy tendencjami funkcjonalistycznymi, a architekturą „dworkową".

37. Willa dr. Pawła Michejdy - ul. 3. Maja 15
Budowa willi Pawła Michejdy rozpoczęła się w 1935 roku. Projekt przygotował architekt Tadeusz Michejda. Do budynku miał zostać dobudowany ganek nawiązujący kształtem do stylu zakopiańskiego. Za prace budowlane odpowiadała firma *Fundament* należąca do inż. Jerzego Grycza.

38. Willa Elfrydy Walkówny - ul. 3. Maja 13
Projekt wykonał w 1932 r. inż. Rudolf Haiduk.
Haiduk posiadał dynamicznie rozwijające się przedsiębiorstwo budowlane. W czasie swojej działalności zaprojektował szereg domów prywatnych, w tym willę Jana i Stefanii Palarów oraz Wilhelma i Anny Szafarczyków przy ulicy Powstańców Śląskich 22 (1927 rok).

39. Willa własna inż. Jerzego Grycza - ul. 3. Maja 7
Willę tę zbudowano w latach 1935-1936. Jej właścicielem i projektantem był inż. Jerzy Grycz, szef firmy budowlanej *Polbeton* (później *Fundament*). Willa mieściła oprócz apartamentów inżyniera i jego żony dwa inne mieszkania na wynajem. Prezentuje ona nowoczesny styl międzynarodowy i mimo postępującej od lat degradacji zachowała styl lat trzydziestych oraz ślady dawnej świetności.

40. Willa Elzy Niemcowej - ul. Miarki 2
Willę wniesiono w latach 1932-1933. W zachowanej dokumentacji projektowej widać doskonale rozplanowanie i świetność wnętrz, które mimo rozbitej bryły budynku, otwartej zgodnie z postulatami stylu międzynarodowego na otoczenie ogrodowe, zachowały cechy charakterystyczne dla rezydencji przeznaczonej dla burżuazji.

41. Kamienica mieszkalna inż. Karola Dibona - ul. Miarki 5
Naprzeciwko stoi dwupiętrowa kamienica zbudowana w 1938 r. przez firmę Roberta Lewaka. Budynek stanowi doskonały przykład luksusowego budownictwa mieszkaniowego rozpowszechnionego w drugiej połowie lat trzydziestych XX wieku.

42. Willa dyrektora Pawła Kowali - ul. Miarki 6
Willę zbudowano w 1927 r. Jest to jedna z najstarszych willi w tzw. nowej części Matterówki. Warto przyjrzeć się oryginalnie skonstruowanym otworom okiennym, jak również przeszklonemu gankowi, w którym szprosy okienne przypominają plaster miodu.

43. Willa Wicewojewody Śląskiego Zygmunta Żurawskiego - ul. Błogocka 20
Willę wzniesiono w latach 1936-1937 na działce będącej własnością miasta Cieszyna. Willa miała stać się miejscem pobytu Wicewojewody Zygmunta Żurawskiego na emeryturze, co znacznie podnosiłoby prestiż Cieszyna. Dlatego władze miasta postanowiły sprzedać działkę pod budowę na preferencyjnych warunkach. Willa została zaprojektowana i zbudowana przez Józefa Raszkę.

44. Dom Żołnierza - ul. Błogocka 24 obecnie Szkolne Schronisko Młodzieżowe
Ważnym inwestorem w okolicy ulicy Błogockiej było wojsko, najpierw austriackie, a w okresie międzywojennym polskie. Najpoważniejszą inwestycją wojskową w Cieszynie w okresie międzywojennym była budowa Domu Żołnierza. Budynek powstał według projektu Wiedermanna w latach 1933-1935 na gruncie podarowanym Komitetowi Opieki nad Żołnierzem przez miasto. Dom otwarto w 1935 r. Inwestycję realizowała firma budowlana Józefa Raszki. Na planie parteru widoczna jest nisza ze sceną, która posiadała wbudowany ekran kinowy.

45. Willa inżyniera Leona Żychlewicza - ul. Błogocka 16
Willę zaprojektował Wiedermann w 1933 r. Budowę wykonała firma Józefa Raszki. Zasadniczym trzonem budynku był prosty dom mieszkalny o dwuspadowym więźbowym dachu. Wejście zostało przyozdobione portykiem, którego belkowanie podtrzymują dwie jońskie kolumny. Cała nieruchomość położona jest w dzielnicy o dużym zróżnicowaniu wysokości terenu, Wiedermann zastosował więc odpowiednią gradację poziomów.

46. Willa inż. Henryka de Riessa - ul. Błogocka 14
Willę zaprojektował Wiedermann, budowę ukończono pod koniec 1926 roku, wykonawcą była firma Karola Korna z Bielska. Bryła budynku oddaje cechy stylu dworkowego. Wnętrze willi Riessów rozplanowano w sposób klasyczny. Według relacji, mieszkanie zajmowane przez właściciela mieściło pokaźną kolekcję dzieł sztuki i antyków.

47. Dom mieszkalny gminy cieszyńskiej dla 19 rodzin - ul. Górna 17
Kolejnym budynkiem autorstwa Wiedermanna i jego współpracownika Roberta Gielera jest kamienica mieszkalna przy ulicy Górnej 17. Zaprojektowano ją dla gminy Cieszyn w 1925 roku. Budynek wzniesiono w latach 1926-1927.

48. Domy mieszkalne cieszyńskiej spółdzielni budowlanej ul. Solna 4, 6, 8
Trzy okazałe kamienice wzniesiono najprawdopodobniej pod koniec lat dwudziestych XX wieku. Głównym inwestorem w tym rejonie były spółdzielnie mieszkaniowe należące do miasta. W okresie II Rzeczypospolitej władze wspierały budownictwo mieszkaniowe przeznaczone dla urzędników i funkcjona-

riuszy państwowych. Podobieństwa stylistyczne fasad wskazują, że autorami projektów mogli być Alfred Wiedermann i Józef Raszka.

49. Dom Harcerza ul. Żwirki i Wigury 2
Dom Harcerza wzniesiono w 1936 roku. Wojewoda Śląski Michał Grażyński wspierał ruch harcerski cieszący się niesłabnącym powodzeniem przez cały okres międzywojenny, a Województwo Śląskie znacznie rozbudowało infrastrukturę dla harcerzy. W Cieszynie wzniesiono zaś Dom Harcerza, za którego projekt i budowę odpowiadała firma *Fundament* prowadzona przez inż. Jerzego Grycza.

50. Wielorodzinny dom mieszkalny oraz willa Ludmiły i Karola Brzusków - ul. Żwirki i Wigury 4, 6
Tuż za Domem Harcerza wznosi się niewielki dom czynszowy. Autorem projektu z 1933 roku był ustroński architekt Paweł Rakowski. Fasada prezentuje się skromnie. Tuż obok powstała około 1933 roku prywatna willa państwa Brzusków, także projektu Pawła Rakowskiego. Jest ona znacznie bardziej nowatorska niż sąsiedni dom czynszowy. Jej płaski dach oraz asymetryczna bryła to interesujący przykład awangardy w architekturze Cieszyna.

51. Szpital Śląski pawilon płucny, portiernia, sala operacyjna (tzw. rotunda) - ul. Bielska
Modernistyczna portiernia szpitala doskonale oddaje walory stylu okrętowego. Przez park dochodzimy do dawnego pawilonu płucnego, zwanego też grzeiwgruźlicznym (obecnie Oddział Psychiatryczny). Decyzję o jego budowie podjął w 1928 r. Wydział Budowlany Śląskiego Urzędu Wojewódzkiego. Projektował go inż. Karol Tchórzewski. Budynek wzniesiono w latach 1929-1930. W okresie międzywojennym rozbudowano też pawilon chirurgii (obecnie Pawilon I) dobudowując nowoczesną salę operacyjną. Opływowy kształt fasady był wymuszony nie tylko względami estetyki, ale i funkcji.

52. Dawna siedziba Powiatowej Kasy Chorych - ul. Bielska 37
Gmach ubezpieczalni jest jednym z najważniejszych obiektów zrealizowanych w Cieszynie w okresie dwudziestolecia międzywojennego. Projekt wykonał Alfred Wiedermann. Zasadnicze prace budowlane zakończono już w roku 1929, roboty wykończeniowe przeciągnęły się aż do 1931 r . Budowa nowej siedziby miała poprawić warunki pracy lekarzy oraz administracji ubezpieczalni. W budynku przewidziano też budowę części mieszkalnej dla pracowników. Oprócz komfortowych gabinetów lekarskich w budynku znalazła się również apteka. W roku 1933 wykończono interesujące założenie ogrodowe na tyłach Kasy.

Teraz skręcamy w lewo w krótką ulicę Szybińskiego i po schodach schodzimy na ulicę Korfantego. Podczas spaceru polecam Państwa uwadze małą kamieniczkę z numerem 30. Jej fasada doskonale oddaje wszystkie cechy stylu okrętowego lat trzydziestych XX wieku.

53. Kamienica Józefa i Anny Zabystrzanów - ul. Korfantego 24
Kolejnym interesującym budynkiem jest kamienica wzniesiona w latach 1936-1937. Projektantem i wykonawcą był przedsiębiorca budowlany Władysław Stwora. Pierwsza wersja projektu przewidywała dekoracyjny charakter budynku. Okno-„termometr" doświetlające klatkę schodową miało zostać przyozdobione geometrycznymi sztukateriami w stylu art déco. Narożnikowi i balkonom nadano „opływową" linię, co wzmaga dynamikę kompozycji.

54. Willa Franciszka i Walerii Topiarz - ul. Wyspiańskiego 21
Jest to najokazalsza willa na ulicy Wyspiańskiego. Wzniesiono w 1936 r. Projekt wykonał katowicki architekt Franciszek Grzonka. Przy tej okazji warto wspomnieć, że ruch budowlany w Cieszynie w okresie dwudziestolecia międzywojennego przyciągał wielu architektów spoza Cieszyna.

55. Domy mieszkalne dla urzędników Województwa Śląskiego - ul. Wyspiańskiego 5, 7, 9
Kamienice wzniesiono z myślą o potrzebach mieszkaniowych urzędników pracujących dla władz wojewódzkich. Zaprojektował je Eugen Fulda w latach 1920-1922. Obiekty oddano do użytku w 1923 r. Styl fasad jest zbliżony do stylu w budynkach projektu Fuldy wzniesionych około 1920 r. w Trzyńcu dla pracowników Huty Trzyniec.

56. Willa własna Wiktora i Alojzego Prochasków - ul. Kubisza 4
Dom zaprojektowano i wzniesiono w 1931 r. Prochaskowie prowadzili w Cieszynie świetnie działające przedsiębiorstwo budowlane. Styl willi zdradza inspiracje czeskim kubizmem, do którego często projektanci odwoływali się w swoich projektach. Vis-à-vis budynku, na rozległym zieleńcu i terenie obecnej stacji benzynowej, znajdowała się wytwórnia sztucznego kamienia i betoniarnia należąca do Prochasków.

57. Kamienica mieszkalna Karola i Emilii Chmielów - ul. Korfantego 10
Kamienicę zbudował w latach 1938-1940 ustroński architekt Paweł Rakowski. Mamy tu do czynienia z jednym z najbardziej awangardowych dzieł w architekturze cieszyńskiej. Budynek posiada zasadniczo dwa skrzydła rozdzielone przeszklonym ryzalitem doświetlającym klatkę schodową. Ten fragment elewacji przypomina modne dzisiaj, pełne szkła wieżowce. Na szczycie zamontowano masywny maszt flagowy. Całość przykryto płaskim dachem, na którym urządzono taras do opalania z basenem.

Na ul. Kochanowskiego zwrócmy uwagę na kamienicę własną architekta Carla Friedricha wzniesioną w 1912 r. (obecnie Bank Spółdzielczy pod numerem 4).

58. Kamienica Josefiny i Antona Oczków - ul. Limanowskiego 3
Kamienicę zbudowano według projektu cieszyńskiego architekta Alberta Dostala w 1911 r. Fasadę skomponowano symetrycznie. Ważnym akcentem kompozycji są dwa bliźniacze wykusze. O wyjątkowym charakterze budynku decyduje nowatorski jak na tamte lata detal. Zwiastuje on stopniowe odejście od płynnych form secesyjnych na rzecz ornamentu geometrycznego. Jednak gzyms jest jeszcze bardzo secesyjny. Na podstawie analiz można uznać fasadę za zwiastuna architektury, która rozpowszechni się szerzej w Cieszynie w drugiej połowie lat dwudziestych.

59. Kamienica własna Roberta Lewaka - ul. Ratuszowa 7/ul. Srebrna 18
Kamienicę tę i sąsiednią (ul. Srebrna 18a) zaprojektował Robert Lewak w 1912 r. Dzięki ujednoliceniu fasad oba budynki tworzą zasadniczo jeden gmach. W jednym z mieszkań Robert Lewak prowadził pracownię projektową. Budynek spełniał więc funkcję wizytówki jego twórczości dla potencjalnej klienteli.

Ulicą Ratuszową dochodzimy do Rynku, gdzie rozpoczęliśmy nasz spacer.

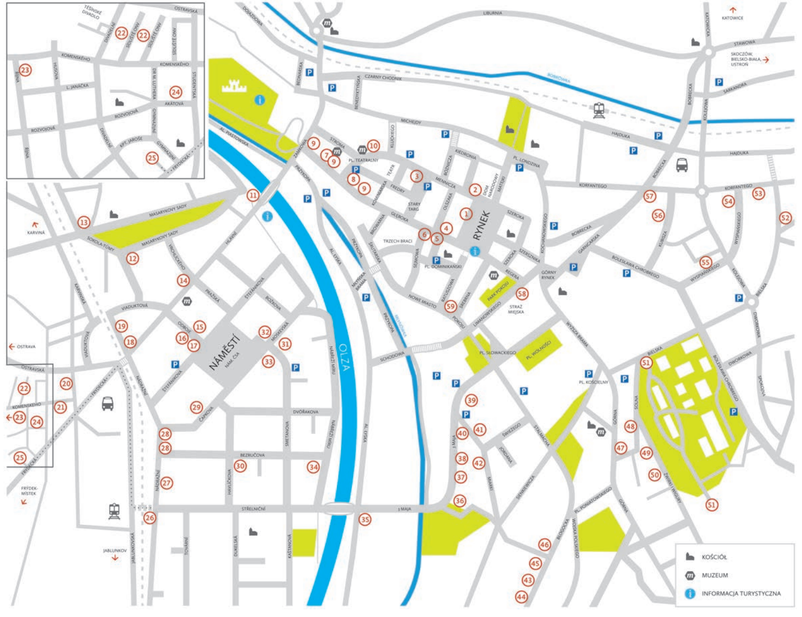

Tekst: Przemysław Czernek
Redakcja językowa i korekta: Magdalena Engelmann
Redakcja techniczna: Renata Karpińska
Projekt graficzny: Hubert Tereszkiewicz
Fotografie: Renata Karpińska, Przemysław Czernek,

Wydawca:
Urząd Miejski
Wydział Promocji i Informacji
Rynek 1
43-400 Cieszyn
Tel.: 33 4794 240-3
promocja@um.cieszyn.pl
www.cieszyn.pl
EGZEMPLARZ BEZPŁATNY

Cieszyn
robi wrażenie

PRZEMYSŁAW CZERNEK

MODERN

SZLAKIEM CIESZYŃSKIEJ MODERNY

ARCHITEKTURA I URBANISTYKA CIESZYNA W KONTEKŚCIE ŚRODOWISKA ARCHITEKTÓW I BUDOWNICZYCH W PIERWSZYCH DEKADACH XX WIEKU

W sztuce i architekturze europejskiej występują końcem XIX i początkiem XX wieku kolejno dwa wyraźnie się od siebie różniące prądy. Była to najpierw secesja, powstała w Wiedniu, której najważniejszą cechą były faliste linie i delikatny, przede wszystkim roślinny, ornament. Bardzo szybko falujące linie zmieniły się w proste, a ornament roślinny w geometryczny. Ta tendencja stale postępowała, aż doprowadziła do całkowitego zaniku ornamentu, dekoracji i wszelakiego zbytku w budownictwie. Nasiliła się po pierwszej wojnie światowej wraz z narodzinami nowego życia społecznego i nowymi wyzwaniami, także gospodarczymi. To postęp techniczny umożliwił taki rozwój, m.in. kontrukcje z żelazobetonu, pozwalające na stawianie wysokich budynków i na płaskie dachy. Ten kierunek w sztuce i architekturze nazywamy stylem międzynarodowym. Także on stale się zmieniał, a granice pomiędzy kolejnymi prądami o różnych nazwach były płynne. Wszystkie te idee artystyczne, które narodziły się w stolicach europejskich, znalazły swój materialny wyraz w budownictwie Cieszyna. Czeski Cieszyn, powstały dopiero po podziale Śląska Cieszyńskiego, jest przykładem wszystkich odmian modernizmu, jakie występowały w architekturze okresu dwudziestolecia międzywojennego.

Cieszyn
dla koneserów